

УДК 332.122 (477)

О.В.БАСЮК, аспірантка, ОДЕУ, Одеса**ОЦІНКА ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНО-НАУКОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті надається характеристика інноваційного потенціалу Одеської області за останні роки. Проводиться оцінка інноваційно-наукового потенціалу за індексним методом статистики. Для оцінки інноваційно-наукового потенціалу запропоновано включити аналіз наступних факторів: чисельність зайнятих у науковій сфері, частка науковців у загальній кількості зайнятого населення, чисельності фахівців вищої кваліфікації, кількість організацій, що виконують наукові дослідження і розробки.

In the article description of innovative potential of the Odessa area is given in the last few years. An estimation is conducted innovative scientific to potential after the index method of statistics. For an estimation innovative scientific it is suggested to include the analysis of the followings factors potential: quantity of busy in a scientific sphere, part of research workers in the general amount of the concerned population, quantity of specialists of higher qualification, amount of organizations which execute scientific research and developments.

Ключові слова: інноваційно-науковий потенціал, інновації, наукова сфера, наукова робота, науково-технічний потенціал.

Вступ. Сучасна економічна ситуація в регіонах України характеризується двома причинами: перша - пов'язана з економічною та політичною кризою, та не менш глобальною за своїм змістом, друга – причина, яка зумовлена глибоким відставанням технологічного рівня галузей народного господарства. У більшості регіонів втрачаються можливості розвивати інноваційні процеси, швидко впроваджувати їх результати у практику, реагувати на світові наукові досягнення, відсутній дієвий механізм інвестування наукових розробок. Процес впровадження інновації в життя достатньо довгий але починається він завжди з розробки. Якісні сучасні інновації можливо створити на розвиненій, потужній науково-технічній базі. Від її рівня буде в подальшому залежати розвиток інноваційних технологій.

Постановка завдання. Не зважаючи на те, що проблемі інноваційного розвитку регіонів присвячено багато робіт, залишаються питання, які потребують погляду з урахуванням змін останніх років. Адже інноваційний розвиток у світі дуже стрімкий, тому актуальним має бути аналіз його тенденцій у вітчизняних регіонах.

Методологія. Питанням інноваційного розвитку присвячено дуже багато робіт. Але слід зазначити, що така активність притаманна останнім десятиріччям розвитку суспільства. Переважна кількість економістів до кінця другої світової війни майже не враховували вплив технічного прогресу, вважаючи його чужим

явищем [1]. Базою розвитку теорії інновацій є фундаментальні роботи К.Маркса та Й. Шумпетера. Вони відмічали, що основою науково-технічної революції є впровадження нових винаходів [2,3]. Сучасні економісти наголошують на важливості інноваційного розвитку. Вони пропонують по-різному оцінювати інноваційний потенціал, фактори впливу та ступінь його використання. Серед дослідників інноваційного розвитку останніх років можна виділити В.Г. Федоренко, М.П. Денисенко, В.І. Павлов, Ю.М. Корецький, А.М. Валюх, А.В. Шевчук та ін.

Метою даного дослідження є оцінка динаміки інноваційно-наукового потенціалу Одеської області з використанням індексу динаміки складових елементів науково-технічного потенціалу.

Результати дослідження. Інноваційний розвиток Одеського регіону відбувається згідно «Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року». Науково-технічною та науково-дослідною роботою в Одеській області займаються наукові підрозділи 19-ти вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та Південний науковий центр Національної академії наук України Міністерства освіти і науки України, що об'єднує 8 наукових установ, 36 науково-дослідних інститутів, 20 науково-дослідних та науково-технічних центрів, 9 спеціальних та конструкторських бюро, 29 науково-виробничих об'єднань. Загальна кількість працівників наукових установ 12,7 тис. осіб.

В області створено організаційну структуру підтримки інноваційної та інвестиційної діяльності. Із січня 2007 р. при голові облради функціонує Науково-технічна координаційна рада соціально-економічного розвитку.

При облдержадміністрації створений та працює Одеський регіональний центр інновацій та інвестицій. В Одеській області зосереджено значний науковий потенціал, сформовано потужні наукові комплекси, що орієнтовані на наукове забезпечення регіональних пріоритетів. Визначальною характеристикою розвитку інноваційного потенціалу є наукові кадри, які виконують дослідження й розробки в організаціях, на підприємствах та установах [4].

Проведемо дослідження основних показників, що характеризують рівень науково-технічного потенціалу регіону.

Для аналізу виберемо декілька показників, перший – кількість працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи.

Кількість працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи за п'ять років зменшувалась (Табл. 1). Частка кількості працівників, які виконують

наукові та науково-технічні роботи у загальній кількості зайнятого населення в Одеській області постійно зменшувалася, що свідчить про зниження дослідницької роботи. При чому він менший за показник в середньому по Україні: (2004-086; 2005-082; 2006-0,77; 2007 – 0,74).

Таблиця 1 – Динаміка кількості працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи

Показник	2004	2005	2006	2007	2008
Кількість працівників, (осіб)	5599	5328	5045	4767	4658
Частка від загальної кількості зайнятого населення, (%)	0,54	0,52	0,46	0,45	0,44

* розраховано автором за даними [5]

На наступному етапі проаналізуємо розподіл та вікову структуру фахівців вищої кваліфікації (табл.2).

Таблиця 2 – Динаміка чисельності фахівців вищої кваліфікації в Одеській області* (осіб)

Фахівці	2004		2005		2006		2007		2008	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Доктора наук	717	11	740	11	745	18	748	17	758	17
Кандидати наук	3847	89	4015	89	4256	82	4335	83	4432	83
Всього	6568	100	6760	100	7007	100	7090	100	7198	100

* розраховано автором за даними Статистичного щорічника Одеської області за 2008 рік [5]

Як бачимо, кількість фахівців вищої кваліфікації за п'ять років виросла з 6568 осіб до 7198, але структурно бачимо, що кількість докторів наук збільшилась з 11% до 17%, а кандидатів наук зменшилась з 89% до 83% у загальній кількості вчених.

Слід зауважити, що у віковій структурі спостерігається значне постаріння серед докторів наук, та збільшення кандидатів наук серед працездатного населення. Наприклад, докторів наук у віковій групі 56-71 та старші кількість збільшилась на 52 та склала у 2008 році – 573 особи, порівняно з 2004 – 521 особи. А таж категорія вчених тільки у віковій групі 30 – 55 років зменшилась та склала у 2008 році – 185, порівняно з 2004 – 196 осіб. Тобто спостерігається зменшення докторів наук серед працездатного населення. Кількість кандидатів наук збільшилась в усіх вікових групах. Найбільша їх кількість – 2552 особи у групі до 30 – 55 років та менша 1880 – у віковій групі 56-71 у 2008 році. У порівнянні з 2004 роком ці показники склали відповідно 2151 та 1696 особи.

Ще один показник, який характеризує науковий потенціал є кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки.

Таблиця 3 – Динаміка кількості організацій, які виконують наукові дослідження й розробки в Одеській області [5]

	2004	2005	2006	2007	2008
Організації	73	74	66	65	67

На наступному етапі дослідження використаємо індексний метод статистики який дає змогу охарактеризувати зміни рівня різнорідних елементів сукупності, яка в даному випадку представляє собою науково-технічний потенціал. Приведемо вибрані фактори до індексних показників. На таблиці 4 показані індекси динаміки елементів науково-технічного потенціалу Одеської області відносно базового року (за базовий рік прийнятий 2003 р.). Методика розрахунку індексів передбачає ділення кожного показника з таблиць 1,2,3 на базові показники. Таким чином ми отримаємо індекси, які відображають які зміни відбулися за кожним із показників впродовж п'яти років. Ми бачимо, що всі показники, крім фахівців вищої кваліфікації за досліджуваний період скоротилися. Але збільшення показника фахівців вищої кваліфікації не привело до росту сумарного індексу. Його ріст більш пов'язаний з модою мати вчене звання, навіть не займаючись професійно наукою. Цей факт не пов'язаний з реальними науковими розробками.

Таблиця 4 – Індexи динаміки складових елементів науково-технічного потенціалу Одеської області*

Показники	Роки				
	2004	2005	2006	2007	2008
Чисельність зайнятих у наук. сфері	0,930	0,885	0,838	0,792	0,774
Частка наук. у аг. кількості зайнятого населення	1,800	1,733	1,533	1,500	1,467
Чисельності фахівців вищої кваліфікації	1,402	1,443	1,496	1,514	1,537
Кількість організацій	1,000	1,014	0,904	0,890	0,918
Сумарний індекс	5,132	5,075	4,771	4,696	4,695

* розраховано автором

Таким чином, за визначенням інтегральним індексом отримали результат, за яким чітко простежується тенденція до зниження науково-технічного потенціалу Одеської області.

Висновки. Отримані результати показали нам загальні тенденції в зміні науково-інноваційного потенціалу. Хоча по показнику фахівців вищої кваліфікації спостерігався збільшення, але це не вплинуло на від'ємну тенденцію у розвитку інноваційно-наукового потенціалу. Використана методика є початковим етапом у визначенні впливу кожного фактору на загальний рівень інноваційного потенціалу. Наступним етапом у дослідженні стане багатофакторний аналіз інноваційного потенціалу та вплив його на складові економічного потенціалу регіону.

Список літератури: 1. Інноваційні процеси в змішаній економіці. Том 1. / В.Г. Федоренко, М.П. Денисенко, І.М. Грищенко, А.П. Гречан та ін.; під редакцією д.е.н., професора, академіка В.Г. Федоренка, д.е.н., професора, академіка М.П. Денисенка. –К.:ШК ДСЗУ,2008. – 194с. 2. *Маркс К., Енгельс Ф. Твори*:пер. з 2-го рос.вид., т.49. – К.: Політвидав. України, 1984. – 518 с. 3. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры. – М.: Прогресс, 1982. – 455с. 4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К:Парламентське вид-во,2009. – 632с. 5. Статистичний щорічник Одеської області за 2008 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrsugar.gov.ua>

Подано до редакції 10.02.2010